

februari 2026

KULTUR – ett
privilegium för
storstadsbor eller
en rättighet
för alla?

Sveriges kulturella stambana

Länsmuseerna
Sveriges största Museum

“Den regionala kulturen
är ryggraden i Sveriges
kulturliv.”

Om Sveriges fantastiska mångfald av konst och kultur

Den regionala kulturens finansiering

Sverige är ett rikt kulturland. Från norr till söder finns ett finmaskigt nät av museer, teatrar, konserthus, bibliotek, film-, dans-, bild- och formverksamheter och mycket mer. Dessa kulturinstitutioner är till största delen knutna till Sveriges regioner och kommuner. När människor söker sig till sin närmaste teater, museum eller konserthus är det oftast en regional eller kommunal institution man hamnar hos. Denna väv av kulturinstitutioner bildar en nationell infrastruktur som möjliggör en enorm kulturell mångfald. Man kan se runstenarna och de arkeologiska fynden på Gotlands museum, det samiska kulturarvet i Norrbotten eller kliva in i den maritima kulturhistorien i Bohuslän och Kalmar. Länsteatrar och dansinstitutioner erbjuder högkvalitativ scenisk gestaltning och är en plattform för berättelser och nya perspektiv. De regionala musikinstitutionerna musiksätter hela landet med bredd och spets, i olika genrer, med och för barn, unga, vuxna och äldre. Den regionala kulturen är ryggraden i Sveriges kulturliv, en grundläggande infrastruktur för kultur i hela landet och en förutsättning för att alla människor i hela landet, ska ha tillgång till konst och kultur.

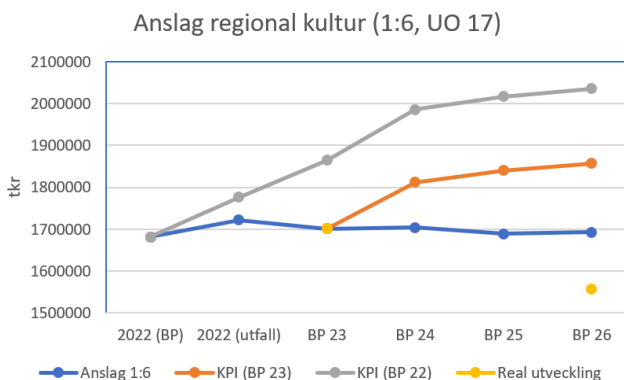
Den huvudsakliga finansieringen av infrastrukturen för kultur i hela landet sker i samverkan mellan stat, regioner och kommuner. Till detta kommer även publikintäkter och andra inkomstkällor. Den offentliga samfinansieringen kallas kultursamverkansmodellen, och är ett handslag mellan stat, regioner och kommuner, där varje part förväntas ta ansvar för kulturlivets finansiering. Statens ekonomiska engagemang i modellen finns i anslaget till regional kultur, som hittas i statens budget, utgiftsområde 17, och har namnet *Anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet*. Med detta anslag som grund fördelar staten, med Statens Kulturråd som ansvarig förvaltningsmyndighet, medel till ca 245 kulturverksamheter i hela landet. Finansieringen sker i samverkan med regioner och kommuner. Statens engagemang för hela landets kultur följer av de nationella kulturpolitiska målen, som tydligt slår fast att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Den rimliga tolkningen av att alla ska kunna delta i kulturlivet är just att alla i hela Sverige ska inkluderas, inte bara människor i storstadsregionerna.

De senaste årens ekonomiska utveckling

De senaste åren har något hänt. Staten har minskat sin del av den regionala kulturens finansiering. I mandatperiodens sista budgetproposition (BP 26) ökar anslaget till regional kultur med 2,8 miljoner kronor, i ett anslag som uppgår till nästan 1,7 miljarder. Det motsvarar obetydliga 0,17 procent i ökning från 2022 till 2026. Trenden med låga eller obefintliga anslagsökningar har varit liknande under flera år. Tidigare har effekten av uteblivna reformmedel mildrats av att anslaget räknats upp genom pris- och löneomräkning (PLO). Men ett år in i mandatperioden, inför 2024, mitt under inflationskrisen, avbröts indexeringen av anslaget. Med avskaffad indexuppräknings måste anslaget nu tilldelas resurser år för år, krona för krona, genom politiska överenskommelser. Det har inte skett, utan anslaget har i princip stått still eller minskat. Sedan mandatperioden inleddes har anslaget ökat med måttliga 10,5 miljoner kronor, en ökning som skedde tidigt i mandatperioden, under det enda år då indexeringen ännu var i bruk.

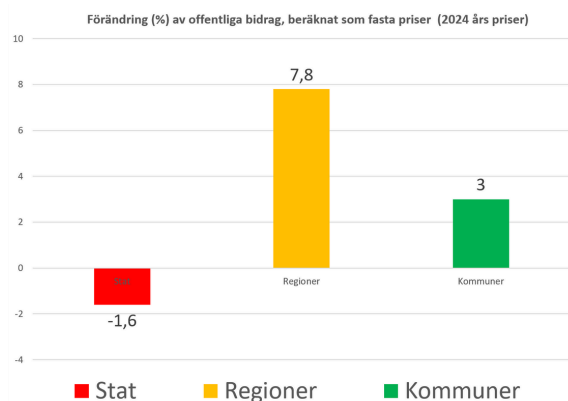
Effekten av stillastående anslag är att finansieringen av hela landets kultur har urholkats kraftigt. Om anslaget till den regionala kulturen hade följt kostnadsutvecklingen under mandatperioden hade den regionala kulturen i dag haft drygt 150 miljoner mer än vad den har i dag. En annan effekt av den urholkade finansieringen är att ansvaret för kulturens finansiering succesivt skjuts över från staten till regioner och kommuner.

Utveckling anslag regional kultur 2022-2026:

Källa: ekonomifakta.se

Kultursamverkansmodellen – offentlig medelstilldelning 2014–2024:

Källa: Kulturrådet, Kultursamverkansmodellen 2024 samt kompletterande kontakter (jan 2026)

Det är också värt att analysera hur engagemanget har varit från stat, regioner och kommuner över en period av ett (drygt) decennium (se grafen till vänster). Samtidigt som denna urholkning sker ökar institutionernas personalkostnader och behov av ändamålsenliga lokaler, till exempel museimagasin. Därtill skulle de regionala kulturinstitutionerna förstås vilja öka, inte minska, ambitionerna för människors tillgång till kultur i hela landet, det gäller inte minst för alla barn och unga.

Vad säger kulturinstitutionerna?

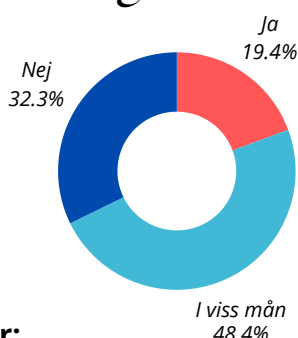
Hur ser era ekonomiska förutsättningar ut för 2026?

GODA 17%
SOM TIDIGARE (2025) 30%
ANSTRÄNGDA 50%*
VET EJ ÄN 3%

**Vissa svarande har gjort neddragningar under 2025 för att få en budget i balans, och vissa har budgeterat för underskott under 2026.*

Obalansen i kultursamverkansmodellen skapar stora skillnader över landet. Hälften av de svarande har tvingats till omorganisationer, uppsägningar och minskning av verksamhet. Kultur för barn och unga drabbas särskilt och 9 svarande står för stundande nedskärningar.

Har din region eller kommun kunnat kompensera för statens uteblivna uppräkningsar?

Effekter:

- Att vissa regioner inte kan kompensera gör att skillnaderna över landet ökar snabbt.
- Stora utmaningar finns i glesbygdsområden då möjligheten att nå ut till invånarna minskar.

“Vi har tvingats säga upp av 5 av 22 fasta tjänster för att alls kunna producera föreställningar.”

Vilka effekter har det haft att staten under mandatperioden inte har räknat upp anslagen inom kultursamverkansmodellen?

MINSKAD PERSONAL 39%

FÄRRE PRODUKTIONER 35%

UTEBLIVET UTVECKLINGSARBETE 10%

Många kulturinstitutioner vittnar om minskad personalstyrka och konstnärlig verksamhet som en konsekvens av den ekonomiska urholkningen. Man pekar också på minskad möjlighet till konstnärlig utveckling och minskad möjlighet att stötta andra kulturaktörer i länet. Flera anger höjda biljett- och entrépriser och ett mer aktivt arbete med kompletterande finansiering som ett sätt att höja sina intäkter. Ett flertal institutioner budgeterar för underskott och använder tidigare upparbetat kapital för att klara verksamhet och uppdrag.

“De rörliga medlen närmar sig noll. Vi uppskattar att de är nära slut redan 2027.”

”Vi skulle kunna säga ja till fler ungas idéer och stärka möjligheterna för unga att spela, skapa och mötas i gemensam konstnärlig utveckling.”

Vad skulle 30% ökade statliga anslag ge?

Vi har frågat våra regionala kulturinstitutioner vad de skulle kunna åstadkomma och prioritera med en substantiell statlig satsning på kultursamverkansmodellen.

En 30% ökning av statliga medel i kultursamverkansmodellen skulle få avgörande betydelse för satsningar på barn och unga inom hela kulturlivet. Med stärkt finansiering skulle verksamheterna kunna öka mängden och kvaliteten av teater-, musik-, dans- och museiupplevelser riktade till barn och unga – både i skolan och på fritiden.

När anslagen minskar är kultur för barn och unga det som är svårast att upprätthålla för att det inte genererar intäkter i nivå med vuxenproduktioner. Med denna statliga satsning skulle vi närma oss målet att varenda unge i Sverige återkommande får uppleva professionell kultur.

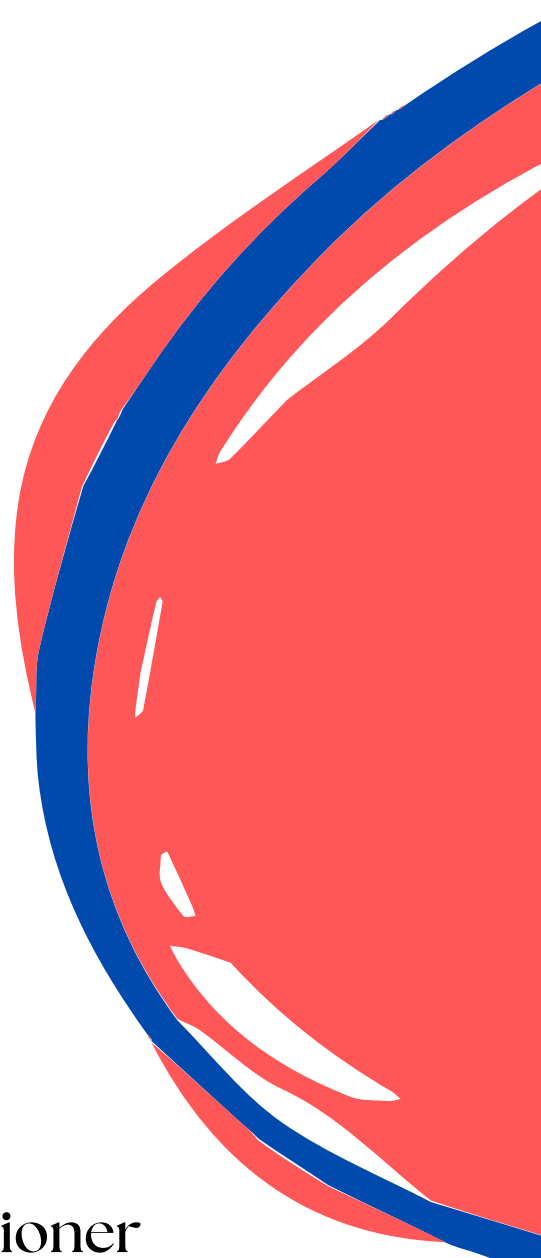
”Fler skulle kunna nås av kvalitativ scenkonst/kultur och vi skulle kunna fylla vår roll i hela regionen.”

Vårt uppdrag är att erbjuda högkvalitativ kultur till länens alla invånare. Med en satsning på kulturen skulle vi öka den turnerande verksamheten och erbjuda en högre närvaro i hela regionen. Vi skulle nå barn och unga i högre utsträckning, men även äldre och funktionshindrade som kan ha svårt att ta sig till våra verksamhetshus. Vi skulle också kunna erbjuda kultur till de som har små marginaler genom lägre biljettpriser och entréavgifter.

”Säkra museimagasinen för t.ex. längre elavbrott eller angrepp i samband med kris/krig.”

Kulturlivets fysiska infrastruktur står inför mycket stora behov. Konserthus, teatrar och inte minst museibyggnader samt deras magasin där många miljoner föremål ska förvaras för framtiden, är i stort behov av underhåll och upprustning. Hyror och kostnader för fastighetsförvaltning har de senaste åren stigit mer än anslag och andra intäkter, vilket gör att de rörliga produktionsmedlen på sina håll har halverats eller är helt på upphällningen.

”Det skulle finnas möjlighet för professionella kulturutövare att bo och verka i hela landet.”

Den regionala kulturens organisationer

Sveriges organisationer för läns-kulturen – **Regional musik i Sverige (RMS)**, **Länsteatrarna i Sverige (LTS)** och **Länsmuseernas samarbetsråd (LMSR)** – samlar 66 kulturinstitutioner som tillsammans ger en stor mångfald av konst och kultur i hela landet. Våra organisationer kommer under valåret 2026 göra en gemensam kraftsamling för att sätta ljus på villkoren för den regionala kulturen och mana beslutsfattare att satsa på konst och kultur i hela landet.

Om undersökningen

Undersökningen är genomförd under december-januari 2025-2026.

31 medlemmar i RMS, LTS och LMSR har svarat på fyra frågor och lämnat fritextsvar.

Författarna har sammanfattat svaren och står för formuleringarna i slutsatserna.

Författare:

Ulf Dernevik, generalsekreterare Länsmuseernas samarbetsråd

Ylva Nordin, verksamhetsledare Länsteatrarna i Sverige

Max Låke, verksamhetsledare Regional Musik i Sverige